

Investing with Interest

פרשת בא

Shemot - Ch. 12

21 Moses called to all the elders of Israel and said to them, "Draw forth or buy for yourselves one of the flock for your families, and slaughter the pesach-offering. 22 You shall take a bundle of hyssop and dip it into the blood that is in the basin, and touch the lintel and

16 the two doorposts with some of the blood that is in the basin, and as for you, you shall not leave the entrance of the house until morning. 23 HASHEM will pass through to smite Egypt, and He will see the blood that is on the lintel and the two doorposts; and HASHEM will pass over the entrance and He will not permit the destroyer to enter your homes to smite. 24 You shall observe this matter as a decree for yourself and for your children forever.

להטיל עליו שום עבודה בעודו במים שיהא נראה שהוא עבד, שלא יקדים ויאמר אני טובל לשם בן חורין עד כאן.

7 הנה היוצר כל הוא אלקינו מקיים גם כן מצוות תורתו, והנה עבדים היינו לפרעה במצות ופדה אותנו השי"ת משם להיות לו לעבדים, כמו שאמר הכתוב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, היינו שפדה אותנו לשם עבדות, לא שנהיה ח"ו בני חורין מעבוד עבודתו יתברך שמו.

הנה ברצות היוצר כל הוא אלקינו לפדות אותנו לשם עבדות, פעל ועשה בנפלאותיו בחצי הלילה האחרונה, שהוכרח פרעה אז לפוטרים מן העבדות, וצעק (שמות יב לא) קומו צאו מתוך עמי ונעשה אז השחרור.

וקודם לזה בחצי הלילה הראשונה. הטיל עליהם עבדות השי"ת, לעסוק במצוותיו יתברך שמו בדם פסח ודם מילה בכדי שיהיו קנויים לשם עבדות, ועל ידי זה הוטל עלינו העבדות של עבודתו יתברך שמו לכל ימות עולם, כיון שבשעה הראשונה הועמס על אבותינו עבדות, הנה שוב קנויים אנו כל ימות עולם לעבדים לו יתברך שמו.

8 וזהו שאמר הכתוב, ושמתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם, רצונו לומר הדבר הזה הוא יסוד השמירה לכל חוקת התורה לנו ולבנינו עד עולם, כי על ידי המצוה הזאת נעשינו עבדים לו יתברך שמו, ומחוייבים אנחנו ובנינו עד עולם לשמור מצוותיו וחוקיו, כיון שהוטל עלינו העבדות בשעת היציאה לחירות מעבודת פרעה.

ובזה תמצא טוב טעם למה דוקא בב' מצוות האלה יש כריתות בביטולם, היינו פסח ומילה מה שאין כן בכל מצות עשה שבתורה, והוא לדעת, דהנה המבטל מצות עשה הללו מראה, שלא הוטב בעיניו קבלת העבדות שקבלנו עלינו במצרים על ידי ב' מצוות הללו, כאמור ואומר לך בדמיון חיי דם פסח ודם מילה, נמצא המבטל מצוות הללו כאילו רוצה לבטל העבדות של כל המצוות, על כן יש בזה עונש כריתות.

9

ותמה על כך התייחס מה שקוראים את פרשת העקידה, הרי זה כדי לעורר את הזכות של עקידת יצחק לזכות את ישראל בדיון, אבל מדוע בחרו לקרוא גם כל אלו השמות של עובדי עבודה זרה, הן אמת שרשי פירוש (שם כב כג): "ובתואל ילד את רבקה, כל החיוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה", אולם עדיין צריך ביאור האם היה כדאי להזכיר כל מערעין בישינו אלו בראש השנה רק כדי להזכיר לידת רבקה.

לעשות מה שהזכירה התורה שלא לעשות, כמו המחלל את השבת או שאוכל ביום הכיפורים.

46 אבל מי שנמנע מלקיים מצוות ה' בשב ואל תעשה, לא מצונו עונש כרת רק בשתי מצוות הללו פסח ומילה. במצות מילה כתוב (בראשית יז יד): "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפרי". ובמצות קרבן פסח כתוב (במדבר ט ג): "האיש אשר הוא טהור ובדוך לא יהיה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה". וצריך להבין הענין בזה.

נפלא מה שכתב בזה ה"שפת אמת" (שבת הגדול שנת תר"ט):

"מצות הפסח מצוה ראשונה שנצטוו בני ישראל אחר מצות המילה שניתנה לאברהם, ואלו ב' המצוות מיוחדים שנענשין עליהם

כרת, ממילא משמע שיעקר חיות איש ישראל על ידי אלו המצוות, הגם שנאמר על כל המצוות (ויקרא יח ה) יעשה אותם האדם וחי בהם, אבל עיקר החיות על ידי אלה הן מצוות, ועליהם נאמר בדמיון חיי בדמיון חיי ב' פעמים, כמו שפירש בתרגום בדמי מהולתא ובדמי פסחא."

כלומר ה"שפת אמת" מכאן הטעם שבחר הקב"ה בב' מצוות הללו להוציאם ממצרים, כי מאחר שהמבטל ב' מצוות אלו מבטלת חיותו בבחינת: "ונכרתה הנפש ההוא מישראל", אם כן מרובה מדה טובה שהמקיים ב' מצוות אלו יש בהן סגולה להחיות את האדם, לכן בחר הקב"ה בב' מצוות הללו להציל את ישראל ממות לחיים, וזהו שדורש המדרש כפל לשון הכתוב: "ואומר לך בדמיון חיי ואומר לך בדמיון חיי"

אלו, על כן הוא נענש בעונש כרת שלא יהיה לו חלק ונחלה בתוך ישראל.

6 ומה מתקיים הם דברי ה"בני יששכר" (ניסן מאמר ד דרוש ה על דרך הדרוש, שמכאן ענין זה בדרך דרוש, על פי מה שעמד על הכתוב (שמות יב כד): "ושמתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם", הלא מצות קרבן פסח אי אפשר לקיים כי אם בזמן שבית המקדש היה קיים, וכיאר בדרך דרוש וחידוד והנה הדברים בלשון קדשו:

4 ונראה לפרש על פי מה דקיימא לן להלכה בגמרא (יבמות דף מה): ואיפסקא הלכתא בטור ושחן ערוך י"ד סימן רס"ז סעיף ט, הלוקח עבד מן הגוי אין הגוף קנוי לו עד שיטבילו לשם עבדות, הלכך אם קדם וטבל לשם בן חורין הרי הוא בן חורין, לפיכך צריך

ליקוסי האמרים שבילי כנחם

2 והנה אחר כך כשמסר משה רבינו את הציווי לכל ישראל כתוב (שם שם כג): "ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשיחית לבא אל בתיכם לנגוף, ושמתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם". משמע מלשון הכתוב כי "את הדבר הזה", מופנה על נתינת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, ועל כך אמר שתהיה "לחק לך ולבניך עד עולם".

ותמה על כך ב"אור החיים" הקדוש: "הנה פשט הכתוב גידי, כי גם לדורות יצו דברים האמורים בענין, ולא ראינו שעשו כן קדמונינו גם רבותינו לא צו לעשות כן". וכן הקשה ב"דרשות חתם סופר" (ח"ב דף רסד טור ב ד"ה מקרא): "הלא זה קאי אמשקוף ומזוזות, וזה לא יהיה עד עולם שאינו נוהג לדורות".

וכבר הרגישו בכך הרמב"ן והאבן עזרא, ופירשו בדרך הפשט שאין הכוונה על נתינת דם המשקוף לו אלא על מצות הקרבן הפסח, אך לפי זה צריך ביאור מה שאיחר משה רבינו לומר דבר זה, רק אחרי שצוה להם על נתינת הדם על המשקוף ושתי המזוזות, משמע שביקש לרמז להם בכך שרעיון נתינת הדם על הפתח שייך גם לדורות עולם, וצריך להבין הענין בזה.

3 "היה רבי מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר (יחזקאל טז ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתני לאברהם שאנאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיאילו, שנאמר (שם שם ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצוות דם פסח ודם מילה שמלו באותו הלילה, שנאמר (שם שם ו) מתבוססת בדמיון, כשני דמים".

בענין זה מצונו חידוש גדול בתרגום יונתן על הפסוק (שמות יב ג): "והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשיחית בהכתי בארץ מצרים", שהקב"ה רמז בציווי זה שיערבו את דם הפסח עם דם המילה, ויורקו את שני הדמים על המשקוף ועל שתי המזוזות:

4a

נקדים לבאר מה שבחר הקב"ה דוקא בשתי מצוות הללו דם פסח ודם מילה, כדי להוציא בזכותן את ישראל מגלות מצרים, על פי מה שמצינו בירושלם גדול בשתי מצוות עשה הללו שלא מצונו בשום אחת מרמ"ח מצוות עשה, כי בכל מקום שמצינו בתורה עונש כרת, הוא רק על מי שעובר בקום ועשה

The section in this parashah which begins with the words החודש הזה לכם and which introduces the need for Klal Yisroel to bring a sacrifice of a Paschal lamb before leaving Egypt appears to be of monumental importance. Rashi, in the opening verse of his commentary on *Bereishis*, writes that in fact the Torah should have begun with this chapter rather than the story of the creation because it details the first commandment that was given to Klal Yisroel. Although ברית מילה was given to Avrohom and גיד הנשה to Yaakov, this mitzvah of קרבן פסח was the earliest law binding on Yidden as a nation. Is this distinction so significant that it should have been given precedence over the account of the creation of the universe?

15 Perhaps there is a deeper meaning to Rashi's comment. The קרבן פסח was a lamb, an animal deified by the Egyptians. For those downtrodden Hebrew slaves to slaughter this pagan god in full view of their Egyptian overlords required unparalleled heroism. Millions of men, women and children would be risk-

ing their lives, and yet the Almighty demanded its observance. Even Moshe Rabbeinu reacted to this request with consternation: אי אתה יודע שהצאן אלוהי מצרים הן — How can I possibly tell Yidden to do something which is tantamount to national suicide? But the עולם של רבונו was insistent: חייך אין ישראל יוצאים — I promise that they will never leave Egypt unless they obey. Why was the God of mercy suddenly so strict and demanding, even to the point of death?

16 The answer is, the whole purpose of the redemption from Egypt was in order to give Klal Yisroel the Torah on Sinai, as the verse relates, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הרר הזה (*Shemos* 3:12). The עולם של רבונו knew, with Divine foresight, that in defence of this Torah, Yidden would have to suffer torrents of persecution at the hands of their enemies. There was no point, therefore, in liberating them from Egypt unless they could first prove themselves worthy and reliable custodians of the Torah. If they would demonstrate a level of loyalty that bordered on martyrdom, then the Almighty was willing to entrust His precious gift into their hands, safe in the knowledge that their allegiance to it would be constant. For that reason, the עולם של רבונו insisted from the start on that most hazardous mitzvah of קרבן פסח — to test their standard of self-sacrifice, which would justify their right to redemption and ultimately, מתן תורה.

"התהלך לפני והיה תמים"

18 על פי האמור נשכיל להבין מה שצוה הקב"ה את אברהם על המילה באמרו (בראשית י"א): "התהלך לפני והיה תמים". רמז לו הקב"ה בכך, כי הן אמת שכבר מסרת נפשך לפני באור כשרים, כאשר היית מוכן להישרף בכבשן האש על קדושת השם בפועל ממש, אולם אם רצונך להיות "תמים" בתכלית השלימות, כי אז תקיים מצות מילה כדי להשריש בבניך שתכלית הנרצית היא לעבוד את ה' במסירות נפש של חיים.

הנימול: "כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים", כלומר כשם שנכנס למצות ברית מילה במסירות נפש של חיים, כן יזכה לבסס את כל ימי חייו בתורה ובמעשים טובים על אדני מסירות נפש של חיים.

ונראה לכאור הענין בזה, כי כאשר נתבונן נראה שמצות מילה היא המצוה הראשונה שאדם מקיים בעודו תינוק בן שמונה ימים, זאת ועוד שהיא המצוה היחידה מכל תרי"ג מצוות התורה, שיש בה צער וכאב גדול גופני למי שמקיים המצוה, ולכן נחשבת מצות מילה לאחת מעשרה נסיונות של אברהם אבינו, וצריך ביאור מה שבחר הקב"ה במצוה זו שיש בה צער גדול לאדם.

אך הביאור בזה כי מצות מילה באה להשריש בקרבנו המסירות נפש של חיים, שאינו מוסר נפשו בפועל ממש להישרף על קדושת השם, אלא מקבל על עצמו לחיות חיי תורה ומצוות במסירות נפש של צער וכאב, באופן ששום צער וכאב לא ימנע בעדו מלקיים את רצון ה', ולכן צוה הקב"ה לקיים מצוה זו לחינוך הנולד בן שמונה ימים כדי להשריש בגופו ובנשמתו לעבוד את ה' במסירות נפש של חיים.

10 וביאר בדברי קדשו, על פי הידוע מספרים הקדושים כי ישנם שני מושגים של מסירות נפש על קיום התורה, סוג אחד של מסירות נפש הוא כאשר האדם מוכן ומוזמן למסור נפשו בפועל ממש כדי לקדש שם שמים, כמו שמצינו אצל אברהם אבינו שמסר נפשו על קדושת השם כשורקו נמרוד בכבשן האש, וכן יצחק אבינו שמסר נפשו בעקידת יצחק להיות קרבן לה'. אולם יש סוג אחר של מסירות נפש, שאדם חי בעולם הזה חיים של תורה במסירות נפש, כלומר שעוסק בתורה וקיום המצוות בעמל ויגיעה שהוא בבחינת מסירות נפש, כמו שמצינו בגמרא הנ"ל: "מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו

עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל", שאין הכוונה שימית עצמו ח"ו בפועל ממש, אלא שימית את כל התאוות ועניני עולם הזה של הגוף והחומרי.

עקידת יצחק ולידת רבקה

11 על כן בראש השנה שהוא יום הדין שהקב"ה יושב כמלך על כסא משפט וכל באי עוברים לפני כבני מרון, לתת חשבון הנפש על כל אשר עשו במשך כל השנה, קבעו חכמינו ז"ל לקרוא בתורה על שני סוגים הללו של מסירות נפש, כי פרשת עקידת יצחק היא לקח נשגב על מסירות נפש בפועל ממש, כפי שיצחק אבינו היה מוכן ומוזמן להישרף על המזבח כעולה כליל לה'.

אולם אחר כך אנו קוראים בכוונה תחילה על כל הרשעים הללו, אשר מתוכם מבצבץ ועולה הניצוץ הקדוש של רבקה אמנו: "ובתואל ילד את רבקה", כדי ללמדנו שאין הקב"ה חפץ במות איש ישראל בפועל ממש, שהרי לפי הלכה פקוח נפש דוחה כל המצוות, מלבד ג' עבירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים.

משמע מזה שהקב"ה אינו חפץ במות האדם, ומקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא יח ה): "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'", אלא תכלית הנרצית היא שיעבוד את האדם במסירות נפש בעודו בחיים, בבחינת: "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה".

12 לכן קוראים אחר כך את פרשת לידת רבקה, שנולדה בין רשעים גדולים עובדי עבודה זרה, ובכל זאת נתגברה עליהם ועבדה את ה' במסירות נפש של חיים, כמו שפירש רש"י על הכתוב (בראשית כה כ): "ויהי יצחק בן ארבעים שנה נקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לכן הארמי לו לאשה".

מתמה על כך רש"י: "וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לכן ומפדן ארם, אלא להגיד שבח שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשהיהם". נמצא כי הקריאה בלידת רבקה היא כדי ללמדנו על תכלית העבודה לעבוד את ה' במסירות נפש של חיים, אלו תוכן דבריו הקדושים.

13 ועתה בא וראה כי "דם פסח ודם מילה", הם הושרש לשתי בחינות אלו של מסירות נפש, כי דם פסח הוא מסירות נפש בפועל ממש, שהרי הטלה היה העבודה זרה של המצרים, וכאשר לקחו ישראל את הטלה כדי לשחטו לקרבן פסח לה' שיקנו את נפשם, כמו שאמר משה לפרעה (שמות ח כב): "הן נזבת את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו", וכבר ביאר ה"טור" (או"ח סימן תל) כי מטעם זה נקרא שבת שלפני הפסח שבת הגדול:

מישראל הרצון למסור נפשו על קדושת השם בגיורת השמד. אלא שלפעמים ירושה זו היא בבחינת תרדמה בגלות בתוך הסתר לבו.

מעשה היות שתכלית נתינת דם פסח ודם מילה, הוא כדי שיתעוררו לעבוד את ה' ב' בחינות של מסירות נפש אשר ירשנו מהאבות הקדושים, על כן נטושו ישראל: "הגעתם אל המשקוף בזכות אברהם, ואל שתי המזוזות בזכות יצחק ויעקב, ובזכותם ראה את הדם ולא יתן המשחית".

20

היוצא לנו מכל זה כי "דם פסח ודם מילה" הם שני סוגים של מסירות נפש, שהוא שורש הקדושה והקיום של כלל ישראל בכל הדורות, "דם פסח" הוא מסירות נפש בפועל ממש, שאדם מוכן למסור נפשו למות בפועל על קדושת השם, ואילו "דם מילה" הוא מסירות נפש של עבודת ה' בעודו בחיים חיות, ולכן מי שמבטל ב' מצוות אלו הרי מגלה בזה שאינו חפץ לעבוד את ה' במסירות נפש, ונענש על כך בעונש כרת שלא יהיה לו ח' חלק ונחלה בתוך ישראל.

וזהו שאמר משה רבינו אחרי הציווי של נתינת דם פסח ודם מילה על המשקוף ועל שתי המזוזות: "ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם". כלומר הרעיון הנשגב של "דם פסח ודם מילה", שרומים על שני הסוגים של מסירות נפש בפועל ממש ובחיים חיות, עבודה זו תהיה לחק לך ולבניך עד עולם לעבוד את ה' בשתי בחינות אלו.

21

והנה ידע דוד שהגאולה העתידה תהיה בזכות הרעיון הנשגב שאנו למדים מדם פסח ודם מילה, שהם שני סוגים של מסירות נפש - מסירות נפש בפועל ממש ומסירות נפש בחיים, על כן קם בחצות לילה כדי לעסוק בתורה ובעבודת ה' כל הלילה, ומבואר בגמרא (סוכה כו:) שכל ימי חייו לא ישן כי אם שיתין נשמי כשינת הסוס, אשר מעשה זה הוא מסירות נפש של חיים, ובכך השפיע על ישראל לדורות עולם לעבוד את ה' בשתי בחינות אלו, אשר בזכות זה תבוא הגאולה על ידי משיח צדקנו שהוא דוד המלך.

22

ברית מילה ודם פסח גאלתי אתכם ממצרים, ובזכותם אתם עתידים ליגאל בסוף מלכות רביעית, לכן נאמר שתי פעמים בדמיון חיי". הביאור בזה כי כשם שהגאולה ממצרים היתה בזכות שני סוגים של מסירות נפש, ששרשם בשתי המצוות של דם פסח ודם מילה, כן הגאולה העתידה תהיה בזכות שתי בחינות של מסירות נפש אלו, וזהו שאמר הנביא (מכה ז טו): "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

מעשה יאיר לנו להבין המעשה הפלא של דוד המלך, שקם בחצות לילה להודות לה' על שהציל את ישראל בזכות דם פסח ודם מילה, והענין הוא על פי המבואר בזהו הקדוש (פרשת לך לך פב:) כי דוד המלך עצמו עתיד להיות מלך המשיח: "דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא, דהא

נתיבות

בא

שלום

סח סב

23

והענין והנה ביציאת מצרים היו ב' חלקים, עצם הגאולה משעבוד מצרים, ובחירת הקב"ה בישראל להיות עמו ונחלתו. ויש מעניני יצי"מ הקשורים לעצם הגאולה, ויש הנוגעים להתהוותם של ישראל לעם הנבחר. ובמכת בכורות היו שני החלקים, הן בפשטות להכות את בכורי מצרים ולהביא לגאולתם של ישראל, והן מה שאו בחר הקב"ה בישראל ולקחם להיות לו לעם הנבחר. ובכלל מאה"כ (במדבר ח) ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי, שבאותה שעה נתקיימו שני הדברים, הן הכותי כל בכור בארמ"צ, והן הקדשתי אותם לי, שבני ישראל נעשו העם הנבחר. וע"ז נאמר והיה הדם לכם לאות על הבתים, שאמנם לעצם הכאת הבכורות בודאי לא הוצרכו לשום סימנים לדעת מי יהודי ומי גוי כמו שלא הוצרכו לזה בשאר המכות, אלא לענין בחירתם של ישראל

לעם ה' הוצרכו לאות פנימי לדעת ולבחון מי הוא יהודי אמיתי הראוי להשתייך לעם הנבחר, וכמו כן איזה הוא בית יהודי שבניו ראויים להיות מעם הנבחר, לאות על הבתים, האם הוא בית יהודי אמיתי.

24

וזה ענין והיה הדם לכם לאות הוא דם פסח ודם מילה, כדאיתא בחו"ל שבזכות דם פסח ודם מילה נגאלו ממצרים, ובמכילתא (מובא בפירוש"י יב,ו), הרי הוא אומר (יתחקאל טז) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצוות להתעסק בהן כדי שיגאלו, שנא' ואת ערום ועריה. ונתן להם שתי מצוות דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנא' מתבוססת בדמך, בשני דמים. ואומר (זכריה ט) גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור וגו'. ובפרקי דר"א (כתא, א) איתא, והיו ישראל לוקחין דם ברית מילה ונותנין על משקוף בתיהם דם ברית מילה ודם פסח ונתמלא רחמים על ישראל, שני' ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך. היינו שעל ידי האותות הללו נבחרו להיות לעם הנבחר לה'. וע"ד העבודה דם פסח מורה על ענין אמונה, שבאותו הלילה ליל פסח נתגלתה ההשגחה הפרטית על כל בית ובית להבחין בין מצרים וישראל, ודם מילה מורה על ענין קדושה, שב' עיקרים אלו הם יסודי היהדות ובהם תלויה יהדותו של יהודי, בבחינות האמונה עד כמה האמונה שלו בהירה וברורה, וכן באיזו מדה טהור הוא בעניני קדושה, והם האות והסימן מי הוא יהודי באמת השייך במהותו לעם הנבחר. וכענין שנאמר על הקדושה, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שזה האות של עם ישראל שהוא גוי קדוש. וענין הדם לאות על הבתים הוא, לרמז כי יהודי אמיתי הוא זה שמוסר נפשו ושופך דמו על יסודות אלו, וכמש"נ ואומר לך בדמך חיי ואומר לך בדמך חיי, היינו ששופך דמו במסירות נפש לחיות חיי אמונה וחיי קדושה, וזה האות של עם הנבחר, ולמבחן זה היו צריכים ביצי"מ לדעת מי הוא יהודי אמת במלוא השלמות. וזהו אומרו ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי, שבמכת בכורות נהיו העם הנבחר

ואז היה הבירור האמתי מי הוא יהודי ומי גוי. וזהו שכתבה תורה ומת כל בכור בארמ"צ וגו'. שבכור הוא לשון תענוג ומורה על תענוגי עוה"ו, דמכיון שקליפת מצרים היתה הקליפה הקשה ביותר בעולם, הרי כדי להפטר הימנה ולצאת מטומאת מצרים, צריך ראשית כל להמית כל בכור בארמ"צ לשבור את כל הנאות ותענוגי עוה"ו. זו הפעולה הראשונה לצאת מטומאת מצרים.

24

כדי להיות מעם הנבחר צריך ראשית כל לצאת מטומאת מצרים ולהכנס אל הקדושה, וזה ע"י ששופך דמו על יסודי העבודה אמונה וקדושה. זה היה הנסיון הראשון בראשית הבחירה שכתב הקב"ה בעם ישראל להיות עם הנבחר, והיה הדם לכם לאות על הבתים, להקריב דם, שעיקר רצון ה' הוא באותם דברים שצריך בשבילם לשפוך דם להשי"ת, הם האות לעם הנבחר. שאין רצונו ית' בדברים שבאים לו לאדם בנקל, וכאמור שכדי לצאת מטומאת מצרים צריך לשבר את הדברים שהם בבחי" בכור שנפשו מחמדתו ביותר, אם זה בכור אדם או בכור בהמה, תענוגים אנושיים ובהמיים, וזה האות לעם הנבחר שהוא מוכן ומזומן למסור את הכל להשי"ת ולשפוך דמו על כך. וכלשון מרן ביסה"ע זי"ע (לקוטי שושנים, ב), עיקר הנח"ר לפני השי"ת מהאדם שהוא כופה את יצרו וטבעו והרגליו ותשוקתו, מה שכ"ו הוא נגד רצון נפשו. ומצוה אחת ותנועה אחת כזאת שוקלת כנגד אלף אחרים.

25

דרכו של יצה"ר להסיח דעתו של יהודי מעיקרי העבודה, שמלכד כל פיתויי היצר לרע הריהו דוחפו להתמסר לכל הענינים הטפלים ובלבד שלא יעבוד בענינים העיקריים שצריך לשפוך דמו עליהם, אשר הם הם עיקר העיקרים המכשירים יהודי להיות בן לעם הנבחר. והאות והמבחן להיות לעם הנבחר הוא בענינים כאלו שצריך לשפוך דם עליהם, שאם אין יהודי מוכן לקנותם במסירות נפש אינו ראוי למעלת עם הנבחר. יש מי שעובד להשי"ת בכל הענינים אך אינו עושה נגד טבעיותו, את כל עבודתו מתאים ע"פ טבעו ותכונות נפשו אבל אינו שופך דם בעבודת ה'. אכן עיקר יצי"מ היתה ע"י והיה הדם לכם לאות על הבתים, מה שיהודי מוסר להשי"ת

26

את הענינים הקשים והמרים, ע"ז וזכה להגיע לגאולתו מבחי' מצרים ששקוע בה. ואמנם הכלל בענינים אלו הוא תחלתו השתדלות וסופו מתנה, שאפילו אם אינו במצב כזה שיכול לשפוך דם במסי"נ ישתדל בזה כפי יכלתו וסופו מתנה. וכדברי רש"י עה"פ לכם לאות ולא לאחרים שלא נתנו הדם אלא מבפנים, היינו זה שיהודי שופך דם בפנימיות נפשו, שאף אחד אינו רואה ואינו יודע, בלתי לה' לבדו, דם זה הוא האות על הבתים שלא יתן המשחית לבא אל בתיכם. ב' ענינים אלו אמונה וקדושה הם התרין סמכין קשוח יסוד קיומו של בית יהודי, והם האות על הבתים המורים על בית כי הוא בית יהודי, בית ששופכים בו דם על ב' היסודות האלו. וע"ז לא יתן המשחית לבא אל בתיכם, שמכח זה שנלחם בב' ענינים אלו, הרי כל כמה שנפל ונכשל לא יתן המשחית לבא אל בתיכם.

ויושע ה' את ישראל ביום ההוא, ובכ"ז הכל כאילו טפל אל יציאת מצרים שהיא העיקר, ואין אנו עושים ענין מקריעת ים סוף כפי אשר היה לכאורה מתבקש, בק"ו ממה שאנו עושים לזכר ניסי יציאת מצרים והריגת הבכורות ומדוע?

השמחה ביציאת מצרים על שום מה?

אולם לפני שנשאל מדוע קריעת ים סוף איננה עולה על נס כפי הראוי לה - הבה נשאל האם מבינים אנו מדוע יציאת מצרים לכעצמה מהווה סיבה כה גדולה לשבת, להודאה ולחיוב עד אין קץ?

עתה נתבונן. אותו עבד, איזה יום יציין בכל שנה ושנה כ"יום שמחה"? וכי את אותו הלילה שבו ברח אל החושך והקושי בלא לדעת לאן יפנה - או היום שבו נתקבל לעבד בבית המלוכה ובא אל הנחלה ואל המנוחה? ודאי מבינים אנו ש"ההוא יומא" של אותו עבד זהו היום בו הגיע אל בית המלך!!

והנה בני ישראל שהיו עבדים לפרעה - מגורשים ממצרים בחיפזון ובהילות בחצות הלילה, בעקם לא מספיק להחמיץ, הם צועדים כולם למחרת היום אל הלא נודע, לא ברור להם מאין מים ומאין מזון, וכך נכנסים הם אל המדבר הגדול.

לא חלפו מספר ימים, וכבר פרעה וכל מצרים אחריהם. הפחד בשיאו, כולם צועקים ויראים, ורק לאחר קריעת הים וטביעתם של המצרים - רק אז באה בעצם הישועה, כעדות הכתוב אחר קריעת ים סוף (י"ד, ל): "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים".

גם לאחר קריעת ים סוף עדיין טולטלו במדבר ארבעים שנה עם כל התלאה אשר מצאתם, עד בואם אל ארץ כנען שם הוצרכו לשבע שנים נוספות של מלחמה, ועוד שבע שנים נוספות לחלק את נחלתם.

נמצא איפוא, כי יציאתם ממצרים לא היתה אלא התחלה של מסע ארוך בדרך אל השלוה, מסע שהסתיים בהתישבותם בארצם כעם בני חורין, וא"כ, כפי שהבנו לעיל במשל של העבד, גם כאן לכאורה היה עלינו לחגוג את יום כניסתנו או התיישבותנו בארץ - ולא את יום יציאתנו ממצרים, שלא היתה אלא תחילתו של תהליך?

ואף אם נאמר שגאולתנו ממצרים חשובה יותר ואותה צריך להזכיר - עדיין קשה שהלא לא נושענו אלא לאחר קריאת ים סוף, וא"כ עלינו לזכור את יום תשועתנו - ולא את יום יציאתנו?

ביציאה ממצרים חזרנו להיות עבדי ה'

ברם כל שאלות אלו נובעות מתוך השקפה "לאומית"... כאילו אנו "עוד עם" בין העמים... כל עם ומלחמותיו, כל עם ומעשיותיו - וגם אנו עם עם הסטוריה מפוארת אשר עברנו בעת התבססותנו כעם בן חורין, עצמאי וחזק - לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב...

המביט על עם ישראל בהשקפה כזאת, כמו אלו הטועים אחרי ההבל שבימינו - בודאי שקשות לו קושינות אלו, שכן על פי זה באמת מן התימה הוא - מדוע יציאת מצרים עיקר וכניסתנו לארץ טפל?

הללו גם לבטח תמהים הכיצד ניתן לעלות על הדעת שבהיותנו בגלות בארץ זרה, למשל בארץ בבל, וארצנו חרבה ושוממה - נשב בליל ט"ו בניסן ונחגוג את יציאת מצרים, כששמחתנו הושבתה והפך לבל מחולנו?! היחגוג אסיר הכלוא בבית הסוהר את יום יציאתו לחפשי מהמאסר הקודם? וכי איזו משמעות ישנה לחגיגת ט"ו בניסן - אם מספר חודשים לאחר מכן, בט' באב - אנו הופכים את השולחן עליו חגגנו לא מכבר ומקוננים בקתות?*

אך האמת התורנית מהי?

על הפסוק "ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי" (יחזקאל טו, י) אומרים חז"ל: ראה הקב"ה את בני ישראל במצרים וכי אין להם מצוות בזכותן יוכלו להיגאל, אשר ע"כ נתן להם שתי מצוות - דם מילה וקרבת פסח (שני דמים), בזכותם יהיו ראויים להיגאל ממצרים.

והדבר קשה: היתכן שלבני ישראל במצרים לא הייתה כל מצווה כדי להיגאל? והרי קיימו מצוות הרבה במצרים כמו אותם ג' יסודות היהדות שלא שינו שמים, לשונם, ולבושם (ויק"ר לב, ה), ואף גם עמדו בניסיונות מול המצרים שלעגו מהם, דברים המהווים עינייים וביזיונות עצומים וכמו שנאמר: "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" (שמות א, יב). האם מצוות אלו לא הספיקו להם כדי להיגאל בזכותם?! האם היו חסרות להם דווקא שתי מצוות אלו דם פסח ודם מילה?

בספר "פחד דוד" להרה"ג דוד חנניה פינטו שליכ"א מובא הסבר נפלא: בני ישראל שמרו ג' מצוות שהם יסודות היהדות, ואם כן היה כוחם גדול בשימור המצוות אך התביעה נגדם הייתה מדוע אינם מקיימים מצוות נוספות, מדוע מסתפקים הם בג' מצוות אלו, והרי ידוע שבני לוי עסקו בתורה, ועל כן באה התביעה, מדוע שאר בני ישראל לא עסקו עימם יחד בתורה?

מכאן נלמד ונבין את מאמר המשנה (אבות א, יג) "ודלא מוסיף קטלא חייב" - אעפ"י שקושי השיעבוד היה רב, והייסורים נוראים, מ"מ אין זה מספיק להם בכדי להיגאל. משום הכי הזהירה אותנו התורה לעמול בתורה, כי רק על ידי עמל התורה אפשר להינצל! שאר הדברים, אעפ"י שהם חשובים ומקנים זכויות רבות, עדיין אין הם מביאים לגאולה.

וכשנרצה להבין מדוע נוספו דווקא שתי מצוות אלו - קרבן פסח ומילה - נראה שהן יסוד ועיקר לכל התורה כולה.

ברית מילה - לפי שעל ידה מגיע האדם לשלמות, כמ"ש "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א). אברהם אבינו כל זמן שלא מל לא נקרא שלם ורק כאשר מל עצמו נעשה שלם (נדרים לא:). ועוד, ברית עולה כמנין תרי"ג עם הכולל. ולא בכדי אמרו חז"ל "שקולה מילה כנגד כל המצוות שבתורה", שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, ואם כן טוב שיתעסקו בה ויקיימוה.

קרבן פסח - נצטוו בה כנגד אדם שמקריב עצמו ונפשו לפני השי"ת, ודווקא בקרבן הפסח הייתה מסירות נפש מצד ישראל, שהרי הקריבו את השה, את העבודה-זרה של מצרים (שמו"ר טז, ג), ודווקא על ידה יבואו לקיום כל המצוות.

* אילולא שתי המצוות הללו לא היו מסוגלים להגיע לידי קיום שאר המצוות וממילא לא היו ראויים להיגאל ממצרים.

ובזה יבואר מאמר חז"ל "ודלא מוסיף קטלא חייב", כי אם אדם לומד תורה ואינו מוסיף לדעת עוד - ייפול ברשת היצה"ר! כמו שראינו אצל יוסף, כשבאו בני יעקב לבשר לאביהם על יוסף הצדיק, אמרו לו "עוד יוסף חי" (בראשית מה, כו) - "וירא את העגלות ותחי רוח יעקב אביהם" (שם מה, כז). וראה ב"אור דניאל" ח"א (עמ' תעח) ושם הארכתיו.

פירוש נפלא שמעתי מהרב דוד פרץ שליט"א על חשיבות העניין להיות בבחינת מוסיף והולך, כי זה הוא בעצם ההבדל שבין האדם לבין בהמה. שור שנוצר - ביום הראשון הוא שור, וככל שעובר הזמן אין לו שום התקדמות שכלית או כל התקדמות אחרת. הדבר היחיד שגדל אצלו זהו הגיל.

לעומת זה האדם כאשר הוא נולד, בתחילה הוא תינוק רך בשנים, אינו אוכל לבד, אינו מדבר, כולו תלוי בהוריו. אך עם הזמן הוא גדל ומתפתח, ויעבור שנה הוא כבר הולך ואף מתחיל לדבר, וככל שעובר הזמן

הוא מתפתח מבחינה שכלית, ואם אין התפתחות ואין התקדמות מבחינה שכלית או גופנית יש לבדוק מיד את משמעות הדבר. ומכאן יש לנו לעשות קל-וחומר מה משמעות הדבר כאשר אין התפתחות מבחינה רוחנית, דבר שהמשנה הגדירה ב"דלא מוסיף קטלא חייב".

* וזהו סוד קיומו של כל יהודי להיות בבחינת מוסיף והולך, אחרת אין הצדקה להמשך קיומו.

אם אדם צועד במקום ואינו מתקדם, אין שום סיבה שהקב"ה אף יאריך את ימיו. מחובתו של כל אחד לדעת שכאשר הוא מבקש מהקב"ה בראש השנה חיים, הוא חייב לתת סיבה מוצדקת והגיונית שהקב"ה ירצה לתת לו חיים, שלא ישאר בבחינת "ואת ערום ועריה" *

האמת היא - שבני ישראל אינם "לאום" כלל וכלל! בני ישראל הינם "עם ה'"! ובחרנו להיות עבדי ה' ועמו מבין כל הברואים על פני הארץ, למען גדל את כבוד שמו יתברך! זוהי מגילת העצמאות האמיתית של עמנו!

לפיכך איננו דומים למי שיצא מבית הסוהר אל החופש, אלא לעבד שהחליף את אדונו ונהיה עבד בבית המלוכה!!

* ולכן בדיוק כפי המובן במשל שהעבד יתגורר ויזכור תמיד את יום כניסתו להיות עבד בבית המלך - כך בדיוק אנו זוכרים ומזכירים את אותו יום בו נלקחנו להיות עבדי ה'!! אותו יום בו לקח המלך - מלכו של עולם - חסות מיוחדת עלינו בתור עבדיו, כי באותו יום נגאלנו! באותו יום באנו אל המנוחה ואל הנחלה! זוהי חירותנו וזוהי תקומתנו היחידה שהיתה לעמנו, אליה נכנסנו - וממנה לא יצאנו ולעולם לא נצא!!

וזוהו יום יציאת מצרים!!!

34 נים בא א דר

מוצאים אנו אנו בפסוקים פעמים רבות את מטרת ה' בהוציאו אותנו מארץ מצרים שהיא לשם שנהיה "עבדיו", שכן כתוב:

"בהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג'). וכן עוד: "שלח עמי ויעבדוני", "עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" ודרשו בגמרא (קידושין כא) עבדי הם ולא עבדים לעבדים.

הרי שתכלית רצון ה' הוא שנהיה לו "לעבדים", והנה הגדרת "עבד" הוא ביטול עצמותו לאדונו, "מה שקנה עבד קנה רבו", "יד עבד יד רבנו", כלומר הגדרת עבד היא השלכת הרצונות העצמיות וביטולם מפני רצון ה', וכמו שאמרו באבות "כטל רצונך מפני רצונו", שכן מה ערך יש לעבד האומר לרבו אי אפשר לשמשך... או שאומר אעשה מה שלבי חפץ וכיוצא. ואף יתר על כן מובא כרבנו יונה (שער א' פרק ו') שעבד האומר לרבו: כל אשר תאמר אלי אעשה חוץ מדבר אחד כבר פרק עול אדוני מעליו, כלומר שעבד המצהיר מראש לרבו, הנני עבדך וכל אשר תאמר אלי אעשה מלבד דבר אחד, כבר אינו עבד אלא פורק עול אדוני מעליו, והוא משום שמקבל עבדות רק כמה שהינו חפץ, וכמה שאינו חפץ - מסרב, זה אינו נחשב לעבד.

35 ד. דוגמא לשמירת מצוות ללא "עבדות"

יצא לנו אפוא, שמאחר ומהות העבד היא ביטול רצונו מפני רצון ה', הרי יתכן שהאדם מקיים מצוות, שומר שבת, מניח תפילין, לומד תורה

כי כל יציאתנו ממצרים היתה רק למען מטרה זו - להיות לעם עבדי ה'!!

שכן למה הוציאנו ה' ממצרים? - לרשת ארץ? לכבוש שטחים? הרי אומרים אנו בכל יום: "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" ולמה? - "להיות לכם לאלקים"!! כלומר: אין יציאת מצרים בלי "להיות לכם לאלקים"!!

מי שמנתק את עצמו מ"להיות לכם לאלקים" - מאבד את זכותו כעם, ובודאי בארץ ישראל!! כי בעצם ראוי היה לו להישאר עבד לפרעה, וכפי שאומרים אנו בהגדה על הרשע: "אילו היה שם - לא היה נגאל!" בינה זאת.

הוא אשר אמרנו, שאין אנו "עם" כלל, אין לנו כל קשר לגדרי העמים הרגילים ומעולם לא היינו "עם" - רק עם ה' בלבד!! ה' יתברך הוא שהוציאנו ממצרים, הוא נתן לנו את הארץ, הוא גירשנו ממנה כשחטאנו - והוא יחזירנו אליה ברחמיו כשנשוב אליו!

366

אלא את הנצרך לו לפרנסתו, וכמו כן לימודו לא יהא על מנת לקיים, ולא כדי להידבק בה', אלא כל תורתו תהא לשם קידום לחפור בו.

37 ה. עוד מאופני שמירת מצוות ללא "עבדות"

ניקח לדוגמא מוחשית ויותר מצויה לקיימה אצל רוב בני אדם ללא תחושת "עבדות", והיא מצות "השבת"! נתבונן היאך היא אצל הרבה בני אדם. הרי תכלית השבת היא לציין אותנו כעבדי ה'. כמו שנאמר בדברות אחרונות (ואתחנן ה', יט) שמור את יום השבת לקדשו וכו', וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובורוע נטויה על כן צוץ ה' אלקיך לעשות את יום השבת, הרי שמצות השבת נועדה להשריש את המטרה שהיא העבדות, שיצאנו מעבדות מצרים לעבדות ה'.

ובכן, מתכוננים לשבת ברחיצה במלבושי שבת מפוארים, הולכים לביהכנס"ס, לאתר מכן עורכים קידוש וסועדים ליבם במאכלי עונגי השבת, שירה על שולחן שבת, אח"כ הולכים לישון עד לתפילת שחרית, שוב הולכים לביהכנס"ס, חוזרים וסועדים את ליבם ממטעמי השבת - חמין כשבת תענוג, הולכים שוב למנוחת שבת, קמים לאיזה שיעור תורה, מנחה, סעודה שלישיית, ערבית, ונגמרה השבת.

Nefesh Shimshon - Shabbos Kodesh

38

8

The Brisker Rav, zt"l, wrote something astounding about *Kabbalas Shabbos*.³ This "reception ceremony" is actually learned from what took place when the Jewish people

stood at Har Sinai. There, the Jewish people greeted and received the *Shechinah* in the same manner that a king is greeted and received.

He explains that there are three halachos of *Kabbalas Shabbos*, resembling the three instructions given to the Jews when they received the *Shechinah* at Har Sinai.⁴

1. "They shall wash their garments." When one comes to greet the King, HaKadosh Baruch Hu, one must don nice clothing in His honor.
2. "And they shall be ready for the third day." When Hashem arrives, one must be ready as if a great king were expected to arrive. One should be sitting and waiting for Hashem, lest He arrive while one is busy with other matters.
3. "Moshe brought the people out to greet God." There is a special halachah to go out and greet the *Shechinah*.

ואף אדם שהוא יותר בהכרה, מזה שהזכרנו, ועושה את קיום המצוות לשם השקטת המצפון - לצאת ידי חובת מצפוננו לכל ייסור על הגמות מחדליו, שוב אין זה "עבדות" ונבאר כי שחם רעות ישנה בעבודה שכזו.

האחת, הלא התכלית היא שיבטל האדם רצונו לה', שכן האדם צריך שיהא עבד לה' ולא עבד לבני אדם - "עבדי הם ולא עבדים לעבדים", ובאופן שכזה האדם משועבד לעבדים - לחברתו או קהילתו ולא לה', או אפילו זה העובד לשם השקטת מצפוננו והרי שזו עבודה לשם הנוחיות שלו שיוכל לאחר לימודו וכיוצא לישון ולאכול ב"ראש שקט", מבלי שייסרו מצפוננו ויטריד את מנוחתו.

36a

השנית, באופן כזה של עבודה שהיא לצורך האינטרסים האישיים, הרי שכל עבודתו היא רק לצאת ידי חובת החברה והקהילה, או כמו כן זה העובד לשם השקטת מצפוננו עבודה זו ללא פנימיות כלל, שכן לצאת ידי חובת קהילתו או משפחתו או עבודתו או כאמור אף לשם השקטת מצפוננו אינו צריך להתפלל בכוונה דוקא, או ללמוד תורה בעיון או בהתמדה וכראוי או לדקדק בהלכה כראוי, וגם כאשר עבודתו למסור שיעורים, ולומד כשביל כך בהתמדה או בעיון, הרי שזה לצורך האינטרסים שלו למשכורתו או לכבודו או להרגיע מצפוננו, ובודאי לא יעסוק בחלקים אחרים בתורה

These three halachos, says the Brisker Rav, apply to *Kabbalas Shabbos* as well.

The first is to don nice clothing. Men observe this halachah pretty well, because they are usually dressed in their Shabbos clothes when Shabbos arrives. But it is important for women to know about this halachah as well. Often a woman is still dressed in a simple weekday robe when she lights Shabbos candles. But really by the time Shabbos begins, we should already be wearing our finest clothing; we shouldn't put them on just for the meal, because at the time of candle-lighting, the *Shechinah* is already arriving.

40 The second halachah is not to be busy when Shabbos arrives. This is something men should know. Many men utilize the moments before candle-lighting to take care of last-minute details. They are busy putting *muktzeh* items away and completing various small tasks. But this is not the proper way; one should be sitting and waiting for Shabbos Kodesh to arrive. The Rambam also speaks about this:

And one should be sitting respectfully and looking forward to greeting Shabbos as one would go to greet the king.⁵

The third halachah is to go out to greet Shabbos—*bo'u v'neitzei likras kallah*. The Rambam says about this:

The earlier Sages would gather their talmidim on erev Shabbos and don their cloaks and say: "Come, let us go out to greet Shabbos, the King!"⁶

Our generation is not accustomed to doing this. If we were to go out into our streets as they are today, it is not Shabbos we would find there... Nevertheless, we can and should find Shabbos within our homes.

41 **Focusing on Greeting Hashem** Why is it that we have this special halachah of *Kabbalas Shabbos*, greeting Shabbos?

There are two kinds of mitzvos. The majority of mitzvos, such as eating matzah or putting on tefillin, fall into the first category. When we fulfill these mitzvos, the main focus is that we are doing as Hashem commanded.

But there is another kind of mitzvah. For example, "*Three times a year, all your males shall appear before Hashem, your God, in the place He will choose.*"⁷ This is the mitzvah of coming to the Beis HaMikdash for the *Shalosh Regalim* in order to "see" Hashem's presence and be "seen" by Him. Here, fulfilling the mitzvah is more than just doing as Hashem commanded. It is actually greeting and receiving Hashem's presence. It is a personal relationship with Hashem.

So it is with *Shabbos Kodesh*. It is the main mitzvah in which we develop a personal relationship with Hashem.

42 * When we greet Shabbos, we are actually greeting the *Shechinah*. Some commentaries explain that when we say the words *bo'i kallah* in the *piyut* of *Lecha Dodi*, the word *kallah* refers

42 The *kedushah* of Shabbos completely transforms us and our home. We become like *Kohanim* in the Beis HaMikdash. (This concept will be explained in further chapters.) The moment that creates this tremendous transformation is at the moment we welcome Shabbos and usher her in.

Greeting Shabbos is a glorious moment, a moment of "*May He kiss me with the kisses of His mouth,*" in which every Jew receives a kiss from Hashem. But, just at this special moment, the children are wandering around with nothing to do. Have them sit next to their father in shul, or next to their mother at home listening to stories of Shabbos in the homes of *tzaddikim*. These are special moments!

* כל תכלית העבד שעושה מעשיו מפני גזירת שמים דוקא, אולם זה העושה מעשיו מפני רצונו העצמי - המצפוני או מפני ההכרח הסביבתי והמשפחתי חסר לו את העיקר, כי אז מעשיו נעשים כדיעבד ובמינימום לצאת ידי חובת המוכרח.

ובמילא, המקיים מצות שבת מפני שנח לו, או מפני סיבות חיצוניות אחרות כנוכח לעיל, ואינו מתכוון בזה לקיים גזירת ה', הרי שדומה הוצ' לפורק עול, שכן אילו לא היה נוח לו לא היה מקיימה, או שהיה מקיימה מתוך אימה, אלא הנכון הוא לקיים גם את המצוות שיש בהם עונג מפני כי כך ציוה ה' וגור עלינו לקיים גזירותיו, וזו הנקראת "עבודת".

וכמו שאמרו חז"ל (ספרא, ומובא ברש"י "קדושים" כ, כו): "אל יאמר אדם אי אפשר לאכול דם שקצים ורמשים ונפשי קצה בהם, אלא יאמר אפשי ואפשי אלא מה אעשה שהבורא גזר עליהם", והדברים אמורים גם לגבי מצוות שיש בהם עונג, דהיינו, אל יאמר חשקי במצוות אלו מחמת עונגי ותאוותי אלא מפני שכן גזר ה', וגם אילו לא יהא חשקי בהם - אקייםם.

44

ובכן נתבונן, האין זה חטא גדול אחד שבשבילו יאבד את עולמו? הלא זהו כל מהות עבודת ה' - קבלת עול מלכות שמים. ומבלי קבלת עול מלכות מה ערך יש לכל שמירת התורה והמצוות, הלא יכול אדם להעביר את כל שנותיו. ולמראית העין היה אדם זה מקיים תורה ומצוות אולם ללא שום תחושת עבודת, ללא מורא, ללא הרגשת התחייבות, אלא כי כך חפץ * וכך היה נעים לו. והתבטא הדבר בקלות ראשו במצוות, באי דקדוק ההלכה כראוי, חיים ללא שבירת הרגלים טבעים, ללא תיקון המדות וכיוצא.

ונתבונן עוד, הלא עשרות רבות של פעמים אנו מזכירים בכל יום מילת "מלך", ומשמעותה שהבורא מלך עלינו ואנו עבדיו, והרי פשוט שאם לא נתבונן במשמעות מילת "מלך" שפירושה שהוא מלכנו ואנו עבדיו החייבים לקיים גזירותיו מה א"כ ישנה כוונה בברכותינו הלא זה פטופטי מלים בעלמא.

45

יא. הנהגות מעשיות מינימליות להחשב "עבד ה'"

ובכן למעשה, מה עלינו לעשות הלכה למעשה כדי שנבוא על תכליתנו - עבדי ה', שכן לשם כך יצאנו ממצרים וקבלנו תורה. ונבאר בזה כמה פרטים מעשיים מינימליים הנצרכים לתפקיד "העבדות". שכן ברור הוא כי אין סוף לדרגות העבדות, משה רבנו נתכנה לשבח בשם "עבד ה'", ובודאי שהוא בהשגות גבוהות שאין לנו מושג בהם, אולם כאן נציין כפי דרגתנו כמה פרטים הנצרכים ומחויבים להגדרת העבודת שמבלעדיהם לא רק שאינו נחשב לעבד אלא לפורק עול חלילה, ונראה שיש בזה 3 פרטים.

1. עראיות העולם.

2. לשבור הרגלים וטבעים (ואפילו מעט)

3. אמונה ובטחון

46

להכיר בהכרה מלאה בארעיות העולם וזו תנאי הכרחי ונחוץ מינימלי כדי לבוא ליעודנו כעבדי ה' הנאמנים. שכן זה החש בעולמו זה כתושב קבע מיד פורק הוא מעליו עול עבודת וחס כבעל הבית, העבודות מחייבת להכיר שאין לאדם כאן בעולם משלו כלום הכל מושאל ומפקד בידו וכעבד החי על חשבון אדוני - מה שקנה עבד קנה רבו, כל רכוש העבד וכלי תשמישו אינם שלו, אלא ניתנו לו לשם אפשרות מילוי תפקידו כעבד, כך שהתיחסותו של העבד לחדר שינתו מיטתו ולכל ציודו אינם אלא כאמצעים ולא כמטרה, כך שבהכרח הוא כדי להחשב כעבד - להכיר באפסיות ועראיות עוה"ז.

As we see, we cannot afford to skip any mitzvot; they are all essential. However, no less than quantity, for best results we must also have quality. The goal produced by the means will be in accordance with the strength of the means and their use. The reward for each mitzvah in the World to Come will depend on the way it was done.

The slightest difference in the means will have a clear and definite impact on the goal that results from them when the time comes, as I have written. And this is clear. If you will, we may say that payment for mitzvot is calculated on a graduated scale. The fee is variable in the extreme, with many factors taken

into account. Any minor change in our fulfillment of a mitzvah makes it an altogether different entity, on a different level. Its value is different, as are its returns. Any deficiency is a "lack which cannot be reckoned" (Kohelet 1:15).

51 Why not get the best possible rate on our investment? Let us say that a sincere individual has invested endless hours of effort in learning the entire Shas. What a magnificent accomplishment! He has worked so hard and done so much – this would seem to be a case for maximum returns. However, when the Divine calculator gets to work, it finds that unfortunately, his intentions in this undertaking were not solely for the sake of Heaven. Entirely aware of his "magnificent accomplishment," he was desperately anxious for everyone else to be aware of it too; his learning was tainted by a craving for honor. The element of "Torah for its own sake" (Taanit 7a) was lacking, and he will be distressed to feel the difference in the quality of his eternal reward.

52 Checking the Figures

Every aspect of our performance matters, bar none. A classic example of a mitzvah with hundreds of different levels is prayer. A brief sampling of the relevant issues would include, among other considerations:

- Do we actually say everything which is required every time we pray? Some make do with as little as only half, or even a third, of what is in fact obligatory.
- Do we read the words of the prayers properly, pronouncing them without mistakes and accenting the syllables correctly?
- Do we know what it is that we are saying? Do we understand the words and feel them?
- At what time do we pray every morning? At sunrise? Within the halachically allotted time for prayer? Afterwards? Whenever we get around to it?
- With whom do we pray? With simple laymen, with scholars, or in a yeshivah, with people who are devoted to Torah study?

ומסתפק בכך ואינו חש צורך להתאמץ יותר, שכן באורח חיים זה של תשובה הרגיל את בני ביתו ואורח חייו, והתאים את על פעולותיו לסגנון חיים זה של שמירת תורה ומצוות, ובכך נכנס גם הוא כמו להכרח בעבודת ה' מתוך הרגלו, לחץ קהילתו, משפחתו כמו זה שנולד שומר תורה ומצוות מעיקרו. ואז עוצר הוא את מירוץ חידוש תחושת עבודתו, ומכאן ואילך נותן הוא לאבריו לתפקד מאליהם כפי ההרגלים החדשים שקבע לעצמו מבלי לחוש מעתה את תחושת העבודת כאשר היה לו בתחילת חזרתו בתשובה.

והרי כל מהות העבד לקיים תפקידו גם כאשר קשה לו, ולשבור רצונותיו וטבעיו עבור מלכו, ולכך חייב האדם לקבל איזה שהם קבלות ואפילו קטנות שיש בהם שבירת וכפית הטבע וההרגלים על מנת שיחשב עובדה. והנה יש להתחיל בפרטים שאדם בין כה כבר מקיימם כתפילה וברכות, אלא שיתן לכו עליהם לשפרם ולהכניס בהם תחושת "עבודת".

49 וכגון לקבל עליו לכוון בברכותיו ובאיזה ברכות מסוימות, כמו ברכה ראשונה של העמידה, ברכה ראשונה של ברהמ"ז, ברכת "אשר יצר" וכיוצא, או לקבל עליו להתפלל או לברך ברהמ"ז מתוך סידור דוקא, או לקבל עליו לבא בזמן. לתפילה ולהתחילה מהתחלה, לבא בזמן לשיעור תורה, לא לדבר בעת לימודו ושתאה קבלתו אפילו למשך שעה אחת בלבד שתהא ללא דברים בטלים כלל, להתחזק בשמירת העינים יותר, בשמירת הלשון יותר, ללמוד מוסר על ליקויים אלו או על איזו נקודת חולשה אחרת שמוצא הוא בעצמו, וישמע חכם ויוסף לקח, שלא להפסיק כל ימיו מלקבל קבלות נוספות בפרישות במיעוט שיחה במיעוט שינה, במיעוט תענוג, וכגון למעט באכילתו, ללמוד תורה על שולחנו באמצע אכילתו וכיוצא בזה

53 We may think that a prayer is a prayer and a minyan is a minyan, but in the World to Come, the difference between one prayer and another will become glaringly apparent. Every minute variation in the performance of a mitzvah, be it qualitative or quantitative, will vastly affect the reward it earns. *

We can compare each mitzvah to a light. There will be blazing bonfires and dim flickers, and sometimes, where there should have been light, there will be only dismal darkness. When we reach the World to Come we will appreciate the difference, both

Some things are easy. Anyone can grow a luxuriant beard and splendid peyot, wear the finest tzitzit and tefillin, and purchase only the best in etrogim and hechsherim. Many who seek to embrace Judaism may confine themselves to such activities, and in a year or two, they reach the level of super-stringent observance. These things are important, but they are external, and they are not enough.

54 Let us stop shopping for a moment and consider

some crucial questions. How much attention do we devote to the state of our middot? As we fulfill commandments, do we weigh and refine our motives and intentions? What about the way (and the why) we learn? It takes many, many years of focused effort to improve a single deficiency in character, or to gear our thoughts and intentions to Heaven, rather than to our image. These are issues of inner content, and they play a very major role in the Divine reckoning.

כשיבחר התאווה. סוף דבר לב יודע מרת נפשו, כמה שיוודע הוא שהנו חלש, ומצפוננו נוקפו מידי פעם על כך יראה לחזק עצמו בזה ולצאת מהרגלו וטבעו הרע, כי מבלי כפיית טבעים או הרגלים רעים הרי שחי הוא כשרירות לב, וכל תורתו ומצוותיו הינם מצות אנשים מלומדה הנובעים מהרגל, וכי דומה הוא שמירת שבת של זה שהזכרנו לעיל שכולה מחמת עונגו האישי לזה שבכל דבר אומר הריני מקיים גזירת ה' לכבוד השבת כמאכלים במלכודים וכיוצא, הרי זה השני יחשב לעבד לעומת הראשון שיחשב "פורק עול".

Feet or Facets?

These and similar factors make a vital difference in the quality of our mitzvot. When Hashem judges us, He is meticulous in examining every facet of our performance, just as people are meticulous in weighing gold or pearls because they are very precious.

Picture a glazier's shop, where huge sheets of glass are cut to size as needed. There will be a price difference between a pane measuring two square feet

and a pane measuring ten square feet, but it will not be astronomical. Glass, after all, is only glass, and a little more or less is not terribly significant. But imagine that we are buying not glass, but diamonds. Here, the approach is altogether different. The latest in digital scales shows hairline variations in weight, because a difference of just a few tiny carats can catapult values from thousands to millions.

What is a diamond as compared to a mitzvah? A diamond's worth lies merely in the delusion of its sparkle, while mitzvot are absolutely priceless, for their results are true perfection and the ultimate eternal glory, the reward of the World to Come. There is nothing, simply nothing at all, which could ever be so precious. The quality of our mitzvot will determine our ultimate level of closeness to Hashem. As such, their every facet will be weighed with indescribable accuracy, and we will only be granted closeness to Hashem if we truly deserve the privilege.

If we would translate the value of our actions into the currency of the World to Come, we would appreciate just how meaningful they really are.

נפש חיה

ש

62

אחת מחברותיה מספרת על אותו לילה בה עלו על יצוען בפנימיה בשעה מאוחרת למדי, כאשר העייפות מכריעה אותו לחלוטין. כאשר כמעט נרדמו, נזכרה החברה כי שכחו להכין נטלה וקערה לנטילת ידים של שחרית. את העובדה הזו - ציינה החברה באוזניה של מרים ע"ה, אולם היא לא העלתה על דעתה אפילו לרגע כי היא תקום ממיטתה חרף עייפותה הרבה - ותגיש להכין את הקערה! "לילה אחד זה לא כל כך נורא!" - סברה החברה, אולם התבררה... לאחר שתי דקות נראתה מרים כשהיא חוזרת ובידה שתי קערות ושתי נטלות, האחת עבודה והשנייה עבור חברתה אשר התעצלה לקום ממשכבה...

בלילה אחר, הבחינה אותה חברה בשפתיה של מרים הממלמות דבר מה. "מה את אומרת?" - שאלה החברה, ומרים הסבירה בפשטות: "לפני חמש שנים ביקשו ממני לומר חמשה פרקי תהילים עבור אשה מסויימת, ואינני יודעת אם כבר נתרפאה או שמא עדיין יש צורך להעתיק עבורה. מאחר וסבורה אני כי אין זה ראוי להתערב במצבה הרפואי של אותה אשה ולברר האם עדיין קיים הצורך בתפילות - ממשכה אני להתפלל עבורה מדי לילה מספק!"

שיעורי חומש
5 ואלה - אה לך

58

וברשיי: "ואבנה גם אנכי - מהו גם", אמרה לו זקן אברהם היו לו בנים מהגר וחגר מתונו כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה צרתה לביתה, אמרה לו אם הרבר הזה מעכב, הנה אמת".

כשהכניסה שרה את הגר להיות אשתו של אברהם, היא אמרה "אולי אבנה ממנה" (בראשית טו, ב), ופירש רש"י "בזכות שאכניס צרתי לתוך ביתי". כבר ביארנו (שם) שזוכים לעלות ברוחניות ע"י כלים אחרים לגמרי מאשר בגשמיות. ברוחניות זוכים דוקא ע"י שהאדם שובר את עצמו, ועד כמה ששובר את עצמו יותר, הוא זוכה ליותר. כך נמדדת הגדלות של האדם, כפי כמה שהוא שובר את עצמו. ולכן על ידי שהכניסו האמהות צרותן לביתן - הדבר שהכי שובר את האשה - בזכות זה הן זכו לבנים.

59

3. אמונה ובטחון

פרט שלישי שהנו תנאי הכרחי לשם תחושת ה"עבדות" הוא הבטחון בה, שכן מהו הגדרת עבד, הרי הפסוק בתהילים מבאר לנו זאת: "כעניי עבדים אל יד אדוניהם כעניי שפחה אל יד גבירתה כן עניינו אל ה' אלקינו", הרי שהדמיון למצות הבטחון שלנו בה' נלקח מעבד ושפחה

המלך, וזה המשל שהביא שם, שאמרו בני המדינה למלך גזור עלינו גזירות, כלומר רצוננו להיות ככל העמים מדינה עם חוקים, ושיהיה לנו דגל ושפה מיוחדת כמו כל העמים. אמר להם המלך, כך לא יתכן להקים מדינה, כפי רצונכם זו "הצגה" של מדינה ולא מדינה. אתם רוצים מדינה מפני רצון העצמי שלכם להיות ככל העמים, הרי שזה כי נוח לכם הרבר לעצמכם, זהו רצון העצמי שלכם למען הכבוד שלכם, למען החופש שלכם, אולם כשיתנגש רצונכם העצמי עם רצון המלך ולא ישתווה אליו הרי שתבעטו במלכיותם, לכך לא כך הדרך. אלא קודם כל קבלו מלכותי, ותחליטו להסכים: יש לנו מלך ואנו עבדיו המבטלים רצוננו לרצונו כדרך העבדים, ואז אגזור עליכם גזירות, כי אז תצייתו לי מפני הציווי, ולא מפני שכך נוח לכם. ורק אז יש קיום למלכות, ומבלי זה אין שום טעם למלכות.

וזהו שאמר הפסוק לא יהיה לך אלהים אחרים, ודרשו חז"ל (שבת ק"ה): "לא יהא בך אל זר - אל זר שבקרבתך", שלא יהיו סיבות חיצוניות וזרות בקרבך, שהם אלהים אחרים, דהיינו אינטרסים ורצונות עצמיים, ואז יש מקום ל"אנכי ה' אלקיך", אולם מבלי "לא יהיה לך אלהים אחרים" לא יהיה קיום ל"אנכי ה' אלקיך", כי אנכי ה' אלקיך זו יכולה להיות חיצונית בלבד: יש מלך, יש עם, יש מדינה, יש דגל, יש שפה, וכיוצא, אולם אימתו יש משמעות אמיתית למלכות זו כאשר "לא יהיה לך אלהים אחרים", כשמחליטים אין כאן שום מחשבות חיצוניות ואינטרסים אלא עול מלכות

שמים בלבד.

בטחון בה', היינו שהאדם מסלק מליחס לחכמתו ולכוחו את ההצלחה, ותולה עצמו כבורא, והוא הנקרא עבדות, שכן העבד כך תחושתו, אין לו כלום משלו וכל כולו תלוי בכחו ורצונו של אדונו, כך שמדת הבטחון בה' נצרכת היא לשם העבדות, ומבלי מדה זו הרי שהאדם הוא האדון לעצמו, חש הוא שהוא הפועל, הוא העושה, כוחו וגבורתו הם שמצליחים אותו, ובכן איפוא אדונו, ומי הוא אדונו של זה, הרי זה קנה אדון לעצמו - את עצמו, וכמה באה לידי ביטוי עבודתו של זה, כך שהבטחון בה' זהו תנאי הכרחי ומינימלי לתפקיד "העבדות".